

OD BANÁNOVKY K INVENTÁŘI: SEMINÁŘ K TÉMATU OSOBNÍCH FONDŮ V ARCHIVECH, MUZEÍCH A KNIHOVNÁCH

Jiří Dufka

V červnu letošního roku se v rajhradském Památníku písemnictví na Moravě, pobožce Muzea Brněnska, konalo setkání pracovníků a pracovníků jihomoravských paměťových institucí: muzeí, archivů a knihoven. Akce vznikla ve spolupráci Muzea Brněnska a Moravské zemské knihovny v Brně. Jejím tématem bylo odborné zpracování osobních fondů, představujících specifické soubory dokumentů, s nimiž se všechny zmíněné typy institucí setkávají. Tyto celky často obsahují nejen autorské rukopisy, vydané knihy nebo korespondenci, ale například také předměty každodenního života, umělecká díla, dokumenty a předměty spojené s rodinnými příslušníky tvůrce fondu či sbírky. Každý typ instituce k těmto dokumentům přistupuje specifickým způsobem a podle svého zaměření klade důraz na určité části fondu. Výsledkem bývá různý a často ne zcela kompatibilní popis stejného typu dokumentů, který je ovšem v rozporu s oprávněnými badatelskými očekáváními, neboť z uživatelského úhlu pohledu je podstatné nalézt potřebné informace pokud možno ve stejné podobě. Cílem setkání tedy bylo poznat shody

a odlišnosti v evidenční praxi a diskutovat o jejich možném přiblížení.

V první části byly předneseny tři metodologicky koncipované referáty, které na konkrétních případech popsaly praxi v jednotlivých institucích. Promluvily Hana Krafllová z Oddělení dějin literatury Moravského zemského muzea, Jana Čermáková a Radana Červená z Archivu města Brna a Jindra Pavelková z Moravské zemské knihovny v Brně. Následovala moderovaná diskuze, která poskytla prostor pro sdílení zkušeností z řady dalších institucí.

V oblasti budování osobních fondů se jako nejkompexnější jeví přístup muzeí. Usilují o dokumentaci osobnosti v celé šíři – přebírají například i výsledky její sběratelské činnosti, někdy i nábytek, oděvy, obrazy, zařízení bytu aj. Archivy a knihovny kladou důraz na především na archiválie, resp. knihy, přičemž ostatní typy památek a dokumentů mají doplňkový charakter a často je cíleně nezařazují do přebíraného výběru. Ve všech institucích je už respektováno původní uspořádání, které fondu vtiskl sám jeho tvůrce, pokud je takové uspořádání zřejmé. Zvláště archivy však vyčleňují dokumenty s odlišným původcem,

kteřé vznikly například ze zůstavitelovy úřední činnosti. Všechny instituce dbají na dokumentaci původu předmětů, u archivů je zároveň ošetřeno nakládání s právy k textům a fotografiím a je s vlastníkem dohodnuta ochranná lhůta pro zpřístupnění. Zajímavý je také trend rozšiřování záběru budovaných fondů od výjimečných osobností (jež přirozeně nadále zůstávají jako priorita) k výběrové dokumentaci osobností, které zastupují specifickou skupinu, např. profesní nebo zájmovou.

Evidenční pomůcky pro takto získané fondy vycházejí z pravidel jednotlivých typů institucí. Muzea vedou evidenci odpovídající zákonu o ochraně sbírek muzejní povahy, archivy se řídí Základními pravidly pro popis archiválií a knihovny respektují pravidla pro katalogizaci knihovnických dokumentů. Z diskuze vyplynulo, že právě tato normativní různorodost a zčásti i nekompatibilita představuje největší úskalí. V ideálním případě by totiž například muzejní fond obsahující archiválie a knihy měl při evidenci těchto dokumentů zohledňovat nejen vlastní pravidla evidence muzejních sbírkových předmětů, ale také pravidla pro evidenci archiválií a pro popis knih. To, že se tak často neděje, je důsledkem několika skutečností. Očekávatelnou příčinou je náročnost dvojí evidence. Tento krok sice vezme v začátku více času, lze s ním ale počítat v časovém harmonogramu prací. Pokud je pro instituci prioritou nabídnout kvalitní službu uživatelské obci, tak bývá zpravidla ochotná se pro něj také rozhodnout.

Nejde však pouze o komfort uživatelů – v diskusi mj. také zaznělo, že ani zákonná povinnost evidovat sbírky archivní povahy v evidenci Národního archivního dědictví nebývá často uplatňována a jak muzea, tak archivy nejsou na plnění této povinnosti připraveny. Naopak dobrou zprávou je, že tam kde se nedostávají vlastní zkušenosti a hotové pracovní postupy, lze se většinou obrátit na partnerskou instituci v blízkém okolí – neocenitelná je v tomto ohledu role dobrých vztahů, které na meziinstitucionální i mezilidské úrovni většinou dlouhodobě existují. Náročný faktor dále představují praktické důsledky dvojí (např. muzejní a archivní) evidence. Pravidelné revize či inventury je totiž třeba provádět podle pravidel stanovených pro jednotlivé typy institucí odděleně a jejich výsledky zanášet do odlišných formulářů. Takový závazek může v některých případech narážet na pracovní kapacitu jednotlivých institucí. Volání po sblížení povinných revizí, tak aby byly navzájem akceptovatelné kontrolami z příslušných odborů ministerstev kultury a vnitra, resp. v případě ministerstva kultury i kontrolami v rámci jednoho ministerstva, bylo v rámci diskuze velmi silné. Účastníci akce se shodli na nutnosti dále usilovat o diskusi nad možnostmi změny této praxe, a proto se rozhodli zprávu o semináři publikovat v periodikách, která oslovují všechny tři profesní skupiny, tj. muzea, archivy i knihovny. Vyjádřili přesvědčení, že změna je možná a potřebná. Je totiž v zájmu cílové skupiny všech zainteresovaných institucí.